

Вічне слово «Кобзаря»

*з нагоди 210-річчя від дня
народження Тараса Шевченка*

М. Шевченко

Ось уже понад вісімнадцять десятиліть «Кобзар» Тараса Шевченка є совістю українського народу. Із його появою почалось як духовне, так і політичне відродження України.

«Кобзар» для нас, українців, це — і буквар, і пісенник, і підручник з історії, і мудрість народна, і заповіт, і джерело національного духу.

«Кобзар» будив громадянське сумління сучасників, так само його рядки звернені і до прийдешніх поколінь, намагаючись розбудити в них патріотичні почуття:

*Свою Україну любіть,
Любіть її... Во врем'я люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.*

З нагоди відзначення 210-річчя від дня народження видатного сина України, НТБ НТУ «ХПІ» пропонує Вашій увазі добірку видань «Кобзаря» з фондів нашої бібліотеки.

Та спочатку згадаємо як все починалось...

«Ця маленька книжечка відразу відкрила немов новий світ поезії, вибухла, мов джерело чистої, холодної води, заясніла невідомою досі в українським письменстві ясністю, простою і поетичною грацією вислову».

Іван Франко

Перше видання

Навесні 1840 року в петербурзьких книжкових крамницях з'явилася маленька збірка віршів, скромно віддрукована у друкарні Фішера. Тираж її складав 1000 примірників, кожний вартістю один карбованець сріблом. Єдина ілюстрація до всього видання — офортне зображення художника Василя Штернберга зі сліпим кобзарем та хлопчиком-поводирем на фронтисписі. Збірка ця мала назву «Кобзар», і належала нікому невідомому автору Т. Шевченко.

Гроші на друк збірки дав відставний штабс-ротмістр, полтавський поміщик Петро Мартос, портрет якого намалював молодий Шевченко, а впорядкував рукописи до видання Євген Гребінка і 7 березня 1840 року передав збірку до цензурного комітету. Досить ліберальний цензор Петро Корсаков, не зволікаючи, того самого дня, дав дозвіл на друк. Рукопис вдалося провести крізь цензуру з найменшими втратами. Зокрема, Петро Корсаков не редагував поезію «Думи мої, думи мої...», у якій згодом (у виданні 1860 року) вилучили понад половину тексту.

До книги входили всього вісім творів: «Думи мої, думи мої, лихо мені з вами!», «Перебендя», «Катерина», «Тополя», «Думка», «До Основ'яненка», «Підкова» та «Тарасова ніч».

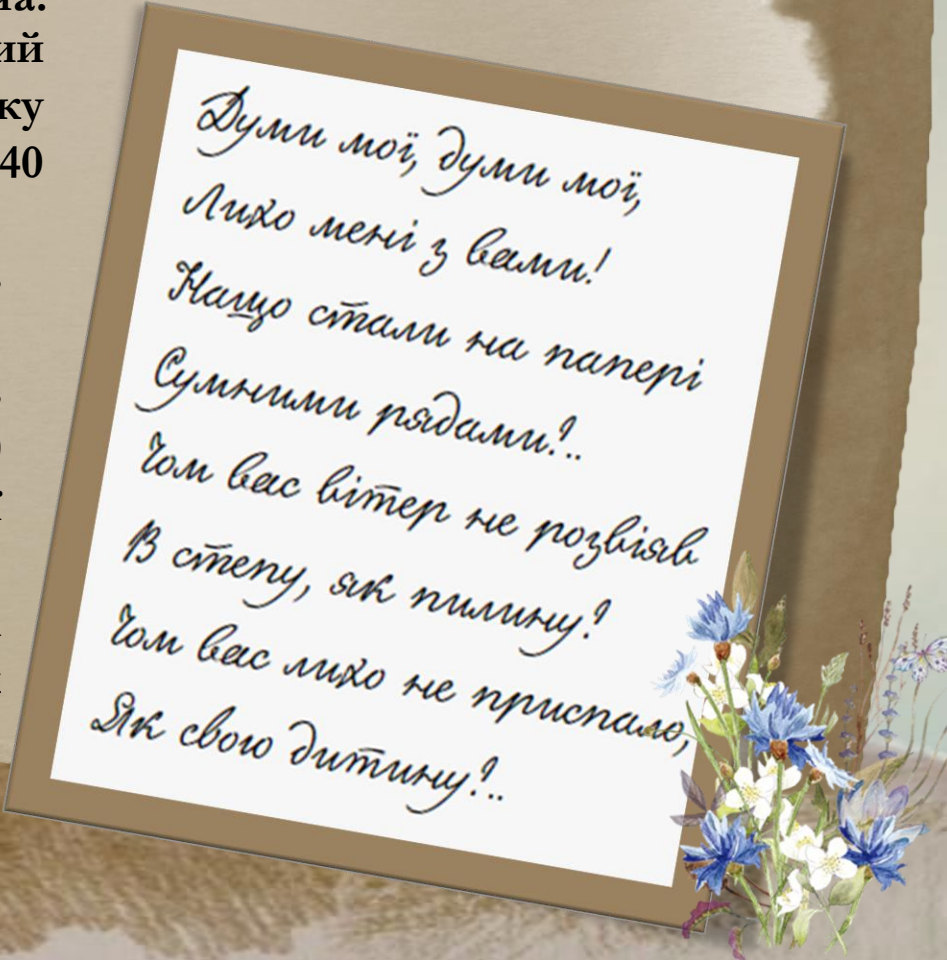

Більшість творів Тарас Шевченко присвятив тим, хто його підтримував: поеми «Катерина» (В. Жуковському), «Тарасова ніч» (П. Мартосу), вірші «Іван Підкова» (В. Штернбергу), «Перебендя» (Є. Гребінці), балада «Тополя» (П. Петровській), послання «До Основ'яненка», дума «Нащо мені чорні брови...». Безпосередньо перед виходом книги, Тарас Шевченко написав вступний вірш-заспів «Думи мої, думи мої...», який і відкривав збірку. Він став епіграфом не лише до цього видання, але й до всієї творчості Тараса Григоровича.

Зручний формат, непоганий папір, чіткий шрифт, продуманий розподіл тексту, шмуцтитули — все це зробило невелику збірку опаточною і досить об'ємною. Із прижиттєвих видань «Кобзар» 1840 року був найбільш привабливим зовні.

Заборона й вилучення «Кобзаря», після арешту Шевченка в 1847 році, зробили цю книгу реліквією української літератури, раритетом ще за життя поета. Повернувшись із заслання, не мав свого першого «Кобзаря» й сам автор. Отож, книга, видана в 1840 році, надзвичайно рідкісна, в світі збереглося лише кілька її примірників.

Один такий примірник зберігається у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського та є окрасою колекції рідкісних видань НБУВ.

Думи мої, думи мої,
Лихо мені з вами!
Нащо стали на папері
Сумними рядами?..
Чом вас вітер не розвіє
В степу, як пилу?
Чом вас лихо не приспало,
Як свою дитину?..

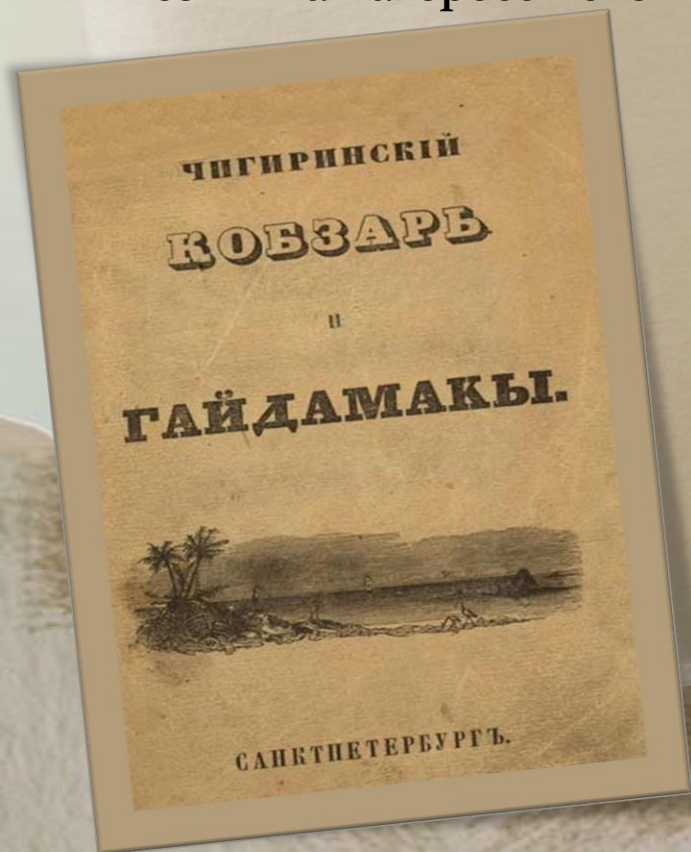
Друге видання

Через 3 роки після першого видання Шевченко вирішив відредагувати початкову версію Кобзаря, тож в 1844 році було надруковано «Чигиринський Кобзар і Гайдамаки».

До збірки входили ті самі, 8 творів, що були в першій книзі, а також поема «Гайдамаки». Повна і оригінальна назва другого видання була «Чигиринскій Кобзарь и Гайдамакы и двѣ поэмы на малороссійскомъ языкѣ Т. Г. Шевченка».

Цікава історія назви «Чигиринський Кобзар». За однією з версій, приставка Чигиринський була зроблена для введення в оману царських цензорів. За іншою з версій — нова назва була придумана з комерційних міркувань. Існує версія, що назва Чигиринський Кобзар пов'язана з ім'ям гетьмана Богдана Хмельницького, резиденція якого розташовувалася в Чигирині.

Виданню сприяв книготорговець із Петербургу, Іван Тимофійович Лисенков. Не встиг І. Т. Лисенков надрукувати другий Кобзар, як від керівництва вийшов наказ на заборону продажу цієї книги. Тоді ж Шевченка заарештували і заслали в Оренбург.

Третє видання

На початку 1860 року, в друкарні Пантелеймона Куліша, вийшла остання прижиттєва збірка «Кобзаря» із портретом автора, який намалював художник Михайло Мікешин. Гроші (1100 карбованців) на видання дав відомий український цукрозаводчик і меценат Платон Симиренко, з яким Тарас Шевченко познайомився у 1859 році під час своєї останньої подорожі в Україну.

У друкарні Пантелеймона Куліша, де видавався «Кобзар», всупереч забороні, на окремих аркушах вставки надрукували вилучені цензором рядки з творів для так званих позацензурних «Кобзарів». Це було небезпечно і для автора, і для видавця.

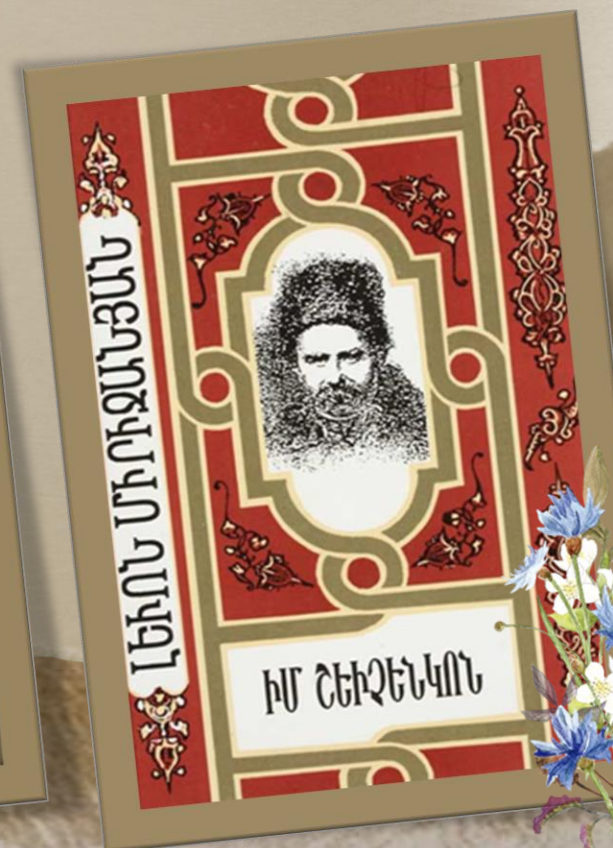
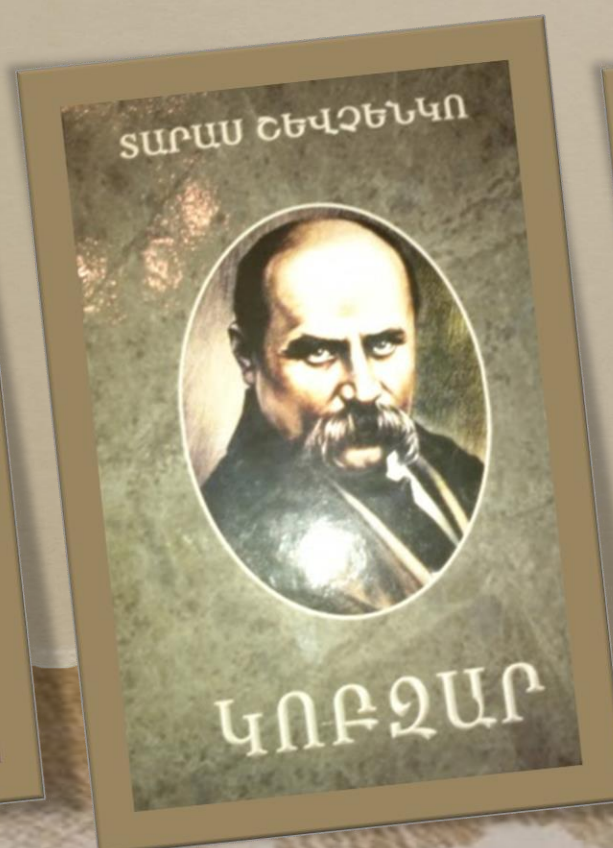
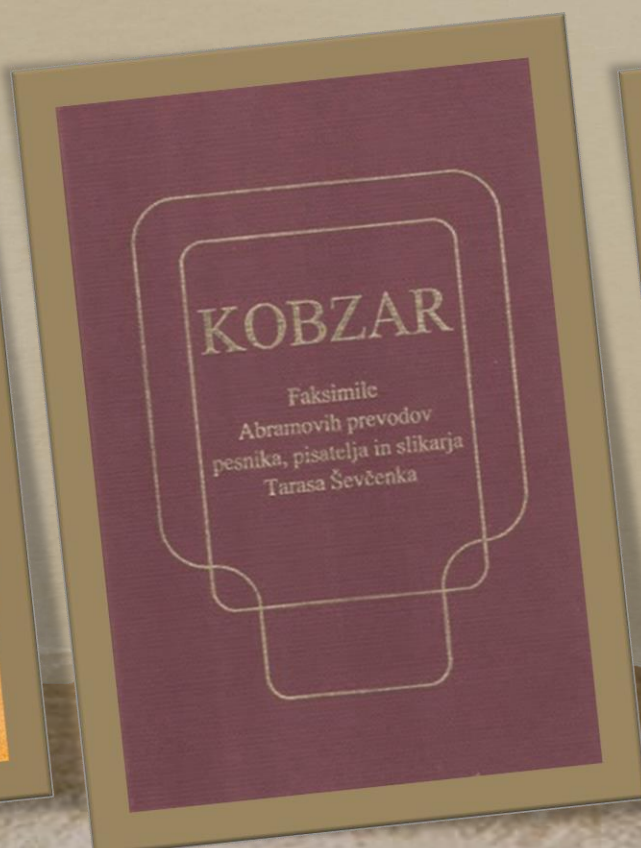
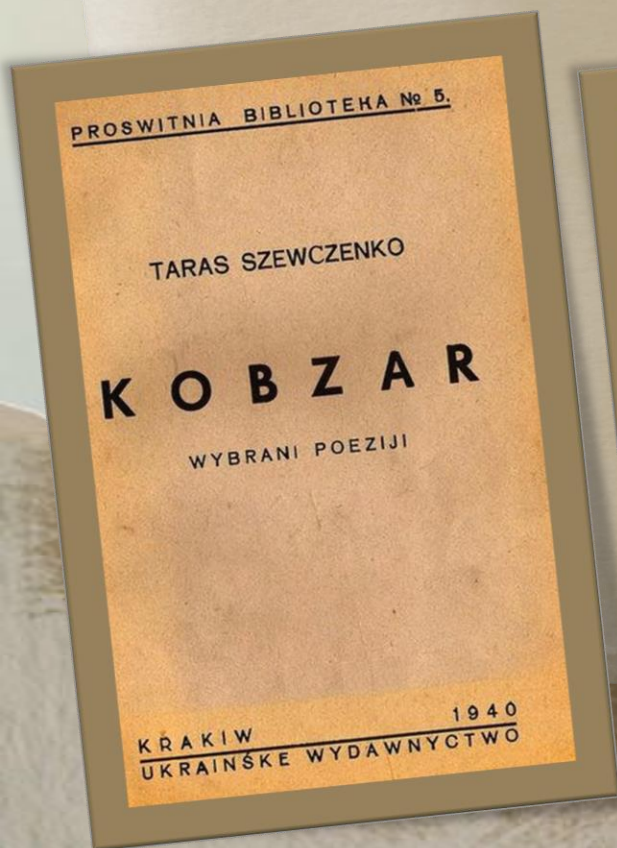
«Кобзар» 1860 року мав досить великий наклад — 6050 примірників. Він був значно повнішим попередніх: до нього увійшло увійшли 17 творів: «Псалми Давидові», «Наймичка», «Утоплена», «Причинна», «Вітре буйний, вітре буйний», «Тече вода в синє море», «Тяжко - важко в світі жити» і всі твори з попереднього видання «Чигиринського Кобзаря».

Це було єдине видання, що дало поетові хоч якийсь прибуток.

Життя славетного «Кобзаря» продовжувалось і після смерті поета. Його твори були широко відомі, незважаючи на те, що подвійна цензура (світська і духовна) майже половину з них не пропускала до друку. Вони могли з'являтися тільки за межами Російської імперії та були доступні лише на українських землях Австрійської імперії.

Пізніше «Кобзар» неодноразово виходив друком і в двох томах, і багатотомними виданнями. Нині важко сказати, скільки разів книга перевидавалася. Твори з неї перекладено понад 140 мовами світу, зокрема — японською, китайською і навіть тамільською, якутською, удмуртською, циганською.

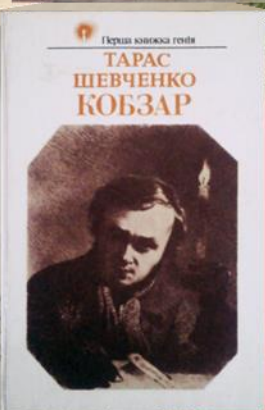
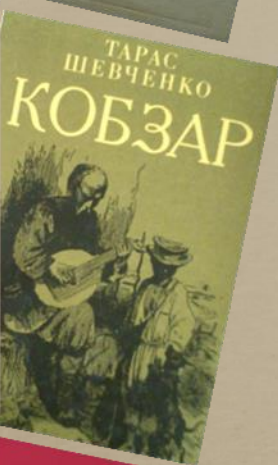
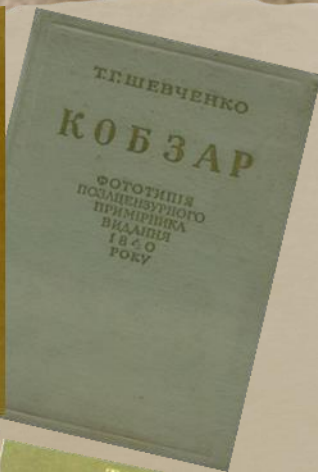
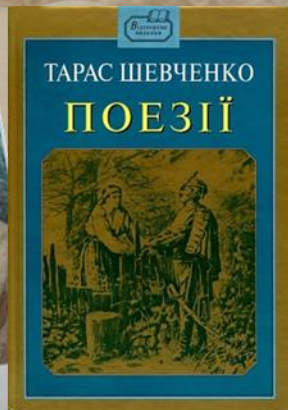

На честь 175-річчя від дня народження Тараса Шевченка, 19 травня 1989 року, в Черкасах відкрито єдиний у світі Музей однієї книги — «Кобзаря». Він є відділом Черкаського обласного краєзнавчого музею. Розташований музей у будинку, в якому з 18 по 22 липня 1859 року у родині купців Цибульських проживав Тарас Шевченко. На початку ХХ ст. будівля була реконструйована і частково змінила свій зовнішній вигляд. Розміщена вона в історичному центрі Черкас на розі сучасних вулиць Хрещатик і Байди-Вишневецького.

У музеї показано історію видання доробку поета, джерела його творчості, найцікавіші видання, простежено еволюцію ілюстрування шевченківських творів, а також «Кобзарі» у перекладах мовами народів світу.

У музеї зібрання видань експонується в супроводі документів і матеріалів у контексті подій про те чи інше видання.

Видання
«Кобзаря» з
фонду
НТБ НТУ «ХПІ»

К О Б З А Р

Т. Шевченко

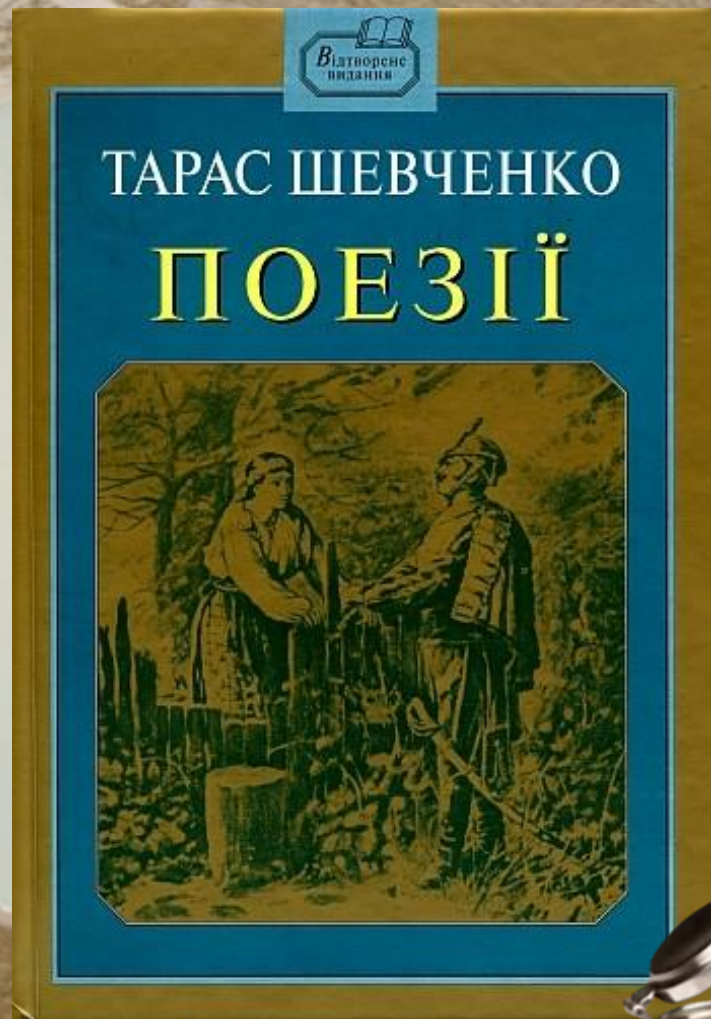

Шевченко Т. Г. Кобзар / Тарас Шевченко ;
ред. С. І. Шевцова ; худож. В. І. Касіян. —
Київ : Дніпро, 1976. — 599 с.

Подарункове видання «Кобзаря» класика української літератури Тараса Шевченка надруковане у київському видавництві «Дніпро» у 1976 році.

Особливістю цього видання є кольорові ілюстрації народного художника України — Касіяна Василя Ілліча (1896–1976), випускника Празької академії образотворчих мистецтв.

Цей «Кобзар» став одним з останніх прижиттєвих видань, ілюстрованих художником.

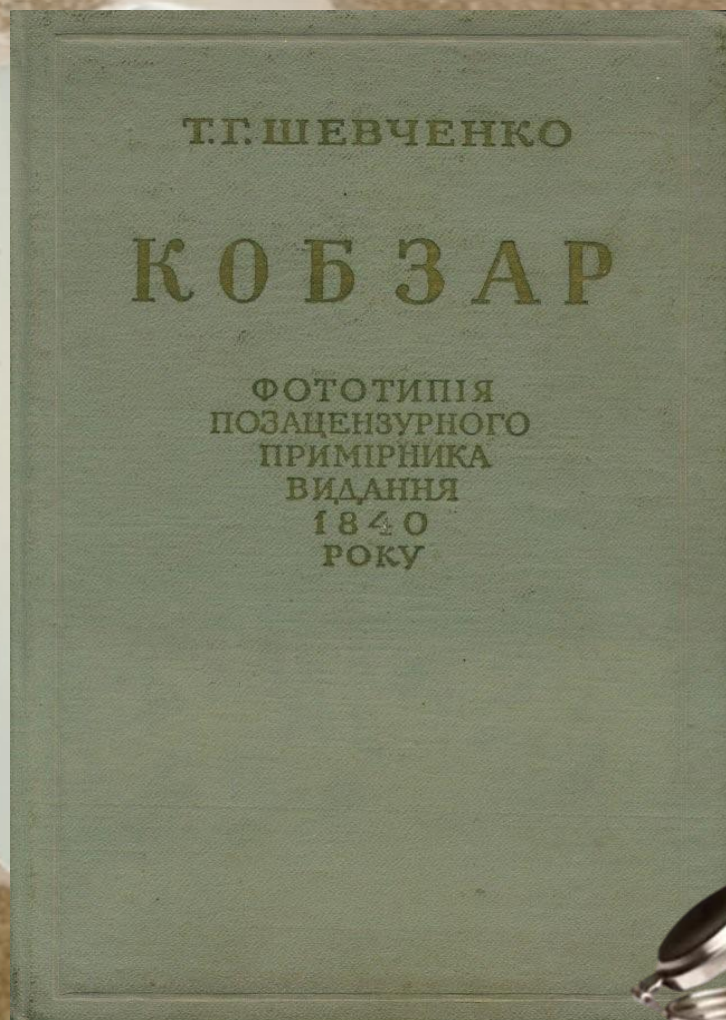

Шевченко Т. Г. Поезії (Кобзар) : повна збірка творів / Тарас Шевченко ; авт. вступ. ст. Ф. Якубовський ; упоряд. О. Полторацький ; худож. П. Носко. — Відтворене вид. — Київ : ВД Альтернативи, 2003. — 367 с.

Це видання «Кобзаря» є відтворенням видання 1927 року. На жаль, фактично весь наклад (50 тис. прим.) був знищений, оскільки його художникові Петру Носку, як і багатьом іншим українським митцям, сталінська система інкримінувала шпигунство. В 1999 році художника-шевченківця було реабілітовано і ВД «Альтернативи» відтворив видання.

Т. Шевченко

Т. Шевченко

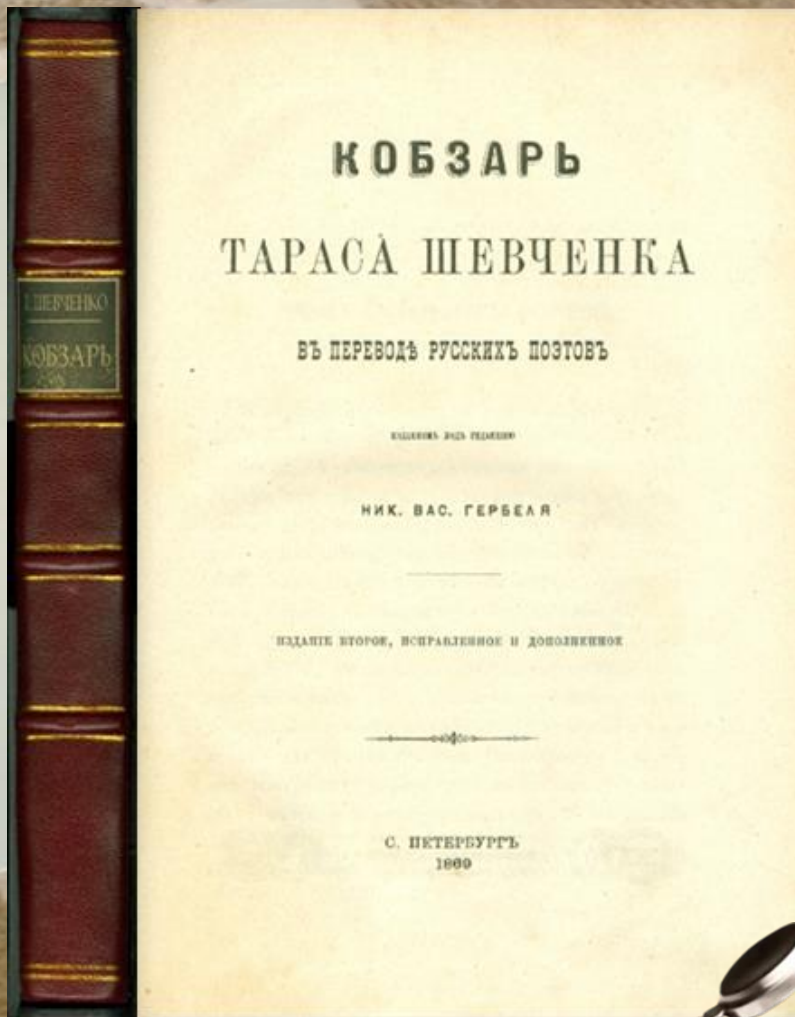
Шевченко Т. Г. Кобзарь : фотокопія
позацензурного примірника видання 1840
року / Т. Г. Шевченко ; авт. післям.
В. Бородин. — Київ : АН УРСР, 1962. —
123 с. : іл.

«Кобзар» 1962 року, надрукований в
видавництві Академії наук Української РСР.

Це видання являється фототипічним
відтворенням унікального позацензурного
примірника «Кобзаря» 1840 року, що був
надрукований у типографією Е. Фішера в
Санкт-Петербурзі.

В даному фототипічному виданні
примірник «Кобзаря» відтворено без жодних
змін і виправлень.

Шевченко Т. Г. Кобзарь : в переводе русских поэтов / Тарас Шевченко ; под ред. Н. В. Гербеля. — 2-е изд., испр. и доп. — Санкт-Петербург : Печатня В. Головина, 1869. — 332 с.

Раритетне видання «Кобзар Тараса Шевченка» 1869 року, у перекладах російських поетів. Видання видане під редакцією Н. В. Гербеля. Видання 2-ге, перше вийшло друком в 1860 році. У перекладі Т. Г. Шевченка на російську мову брали участь такі класики російської літератури, як Л. Мей, С. Крестовський, Н. Гербель, Н. Берг, А. О. Плещеев та ін.

Т. Шевченко

Т. Шевченко

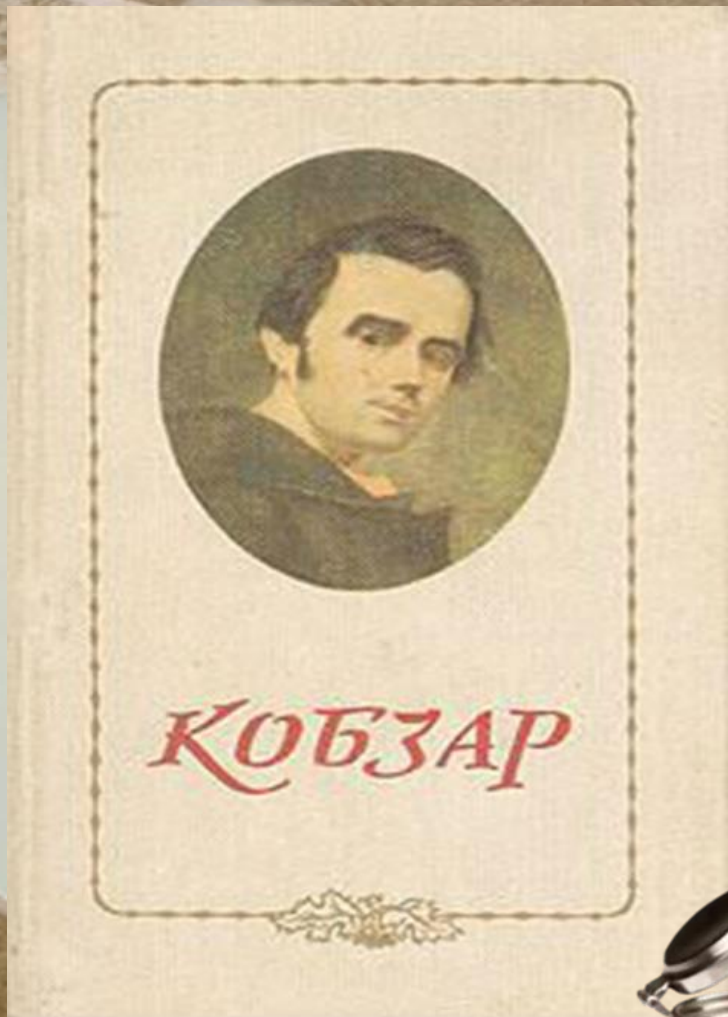

Шевченко Т. Г. Малий Кобзарь : вибрані поезії для дітей / Тарас Шевченко ; авт. прим. В. Шубраський ; авт. передм. О. Білецький. — Київ : Веселка, 1969. — 443 с. : іл., портр.

Видання «Малий Кобзар» 1969 року, видавництва «Веселка» містить вибрані поезії для дітей. Вступна стаття академіка О. Білецького.

В оформленні використані малюнки відомих українських художників І. Дерегуса, І. Їжакевича, В. Касіяна, І. Філонова, М. Родіна та Є. Рябової.

Шевченко Т. Г. Кобзар / Т. Г. Шевченко ;
худож. В. І. Касіян. — Київ : Рад. школа,
1987. — 608 с. : іл.

«Кобзар» 1987 року, видавництва «Радянська
школа». Примітки Л. Ф. Козацької, ілюстрації
народного художника СРСР В. І. Касіяна.

Т. Шевченко

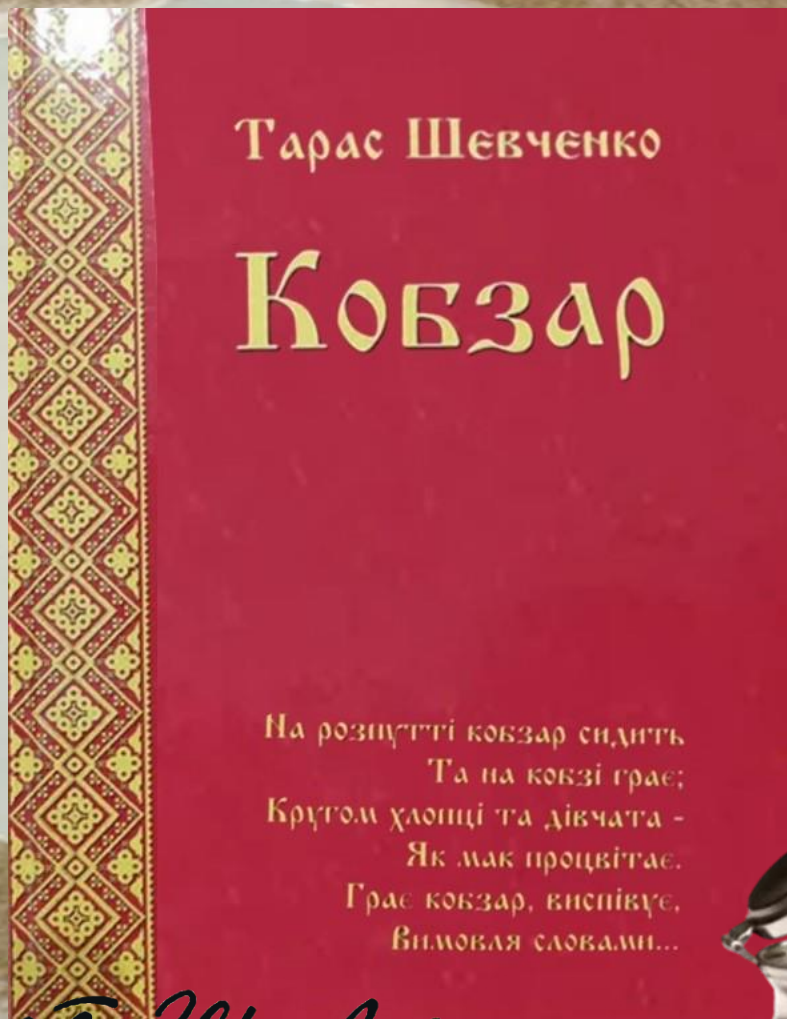
Т. Шевченко

Шевченко Т. Г. Кобзар / Тарас Шевченко. — Київ : Наук. думка, 1997. — 368 с. : іл. — (Б-ка школяра).

«Кобзар» 1997 року, видавництва «Наукова думка». До збірки увійшли поезії рекомендовані програмою середньої загальноосвітньої школи з української літератури. Книга вийшла в серії «Бібліотека школяра».

Т. Шевченко

Шевченко Т. Г. Кобзар / Тарас Шевченко ;
[редкол.: Г.Ф. Семенюк (голова) та ін.] ;
худож. Л. Шевченко. — 4-те вид., перероб.
та доп. — Київ : ВПЦ «Київський
університет», 2013. — 606 с. : іл.

Видання «Кобзаря» 2013 року підготовлено до друку ВПЦ «Київський університет» з нагоди 200-річчя від дня народження поета.

Це одне з найбільш повних, без вилучень і спотворень, зібрання поезій Тараса Григоровича Шевченка.

Шевченко Т. Г. Малий Кобзар : вибр. поезії для дітей : для серед. шк. віку / Тарас Шевченко ; авт. вступ. ст. Є. С. Шабліовський ; мал. В. І. Касіяна, І. С. Їжакевича. — Перевид. — Київ : Веселка, 1979. — 384 с. : іл. — (Шкільна бібліотека).

Видання «Малий Кобзар» 1979 року, видавництва «Веселка» містить вибрані поезії для учнів середнього шкільного віку. Вступна стаття члена-кореспондента АН УРСР Є. С. Шабліовського.

В оформленні використані малюнки відомих українських художників І. Їжакевича та В. Касіяна.

Т. Шевченко

«Кожен, хто, відкривши томик «Кобзаря», вживеться в багатючий світ його образів, сягне в його розпечені надра, відчує, що книгу цю написала людина, яка воістину вистраждала свої відкриття, людина, яка по крутизнах життя піднеслась до вершин мудрості, на верхогір'я людського духу. Поетові з його творчих висот відкривались різні часи і народи, в «Кобзарі» мовби акумулювався духовний набуток поколінь, в ньому, крізь людський біль, крізь індивідуальне, раз у раз проступає вселюдське, біблейська далеч історії тут мудро гомонить із сьогоденням».

Олесь Гончар

З представленими в презентації виданнями Ви можете ознайомитися в бібліотеці НТУ «ХПІ». Детальніша інформація про місцезнаходження книг в електронному каталозі НТБ на сайті <http://library.kpi.kharkov.ua>

В роботі використані матеріали з сайтів:

<http://kobzar.ua>

<https://museum-portal.com/ua>

<http://www.nbuv.gov.ua>

<https://uk.wikipedia.org/>

<http://kobzar.ua>

<https://taras-shevchenko.com.ua>

та інші

